

NOTE

AMINTIRI DIN COPILĂRIE ȘI DIN PRIMA TINEREȚE DESPRE MIHNEA GHEORGHIU

ADRIAN-SILVAN IONESCU*

Eram de vreo 5 ani. Tata – portretistul de caracter Silvan – care lucra pentru presa culturală, m-a luat într-o seară la teatru. Pe același rând cu noi, dar mai în mijloc, stătea un domn cu care s-a salutat. Apoi mi-a spus, pe șoptite: „Uite-l pe Mihnea Gheorghiu... e oltean, ca noi...” Nu prea cred ca am dat atenție celor spuse de părintele meu, fiind prea prins de acțiunea de pe scenă care mă captivase cu totul: era o piesă istorică unde armurile și costumele fastuoase îmi stârniseră interesul. Aceasta a fost prima amintire.

Într-o seară, prin 1961, ne plimbam, părinții și cu mine, pe Calea Victoriei. În curtea Casei Scriitorilor (vechea coastă Monteoru) erau adunați mulți militari în uniforme vechi: husari, cuirasieri, ofițeri superiori cu bicornuri ca ale lui Napoleon, așa cum nu mai văzusem decât la cinema. Se filma pentru pelicula *Tudor*, scena voiajului lui Tudor Vladimirescu la Viena și primirea acestuia la curtea imperială. Nu se putea intra, paznicii și echipa de cinești era foarte riguroasă în acest sens. Lumea se bulucise în jurul gardului și a celor două porți monumentale, privind prin ornamentele din fier forjat. Deodată, la una dintre porți, prin mulțime s-a deschis un culoar și un domn mărunțel, dar bine proporționat, a trecut prin mijloc. Când făcuse primii pași și-a aruncat ochii în dreapta și-n stânga și, observându-l pe tata, l-a salutat: „Ce faci, domnu’ Silvan? Nu vrei să vezi actorii mei? Sau, poate, băiatul dumitale... Ia uite ce păr roșu are, parcă este un mic american... Hai cu mine, o să-ți placă...”¹ Și m-a luat de mână, purtându-mă spre Istorie! Am fost fascinat: săbii, penaje, chivere, căști, brandenburguri strălucitoare, dolmane, cizme, peruci, pelerine. A fost cea mai fericită seară din viața mea de până atunci pe care nu am putut-o uita vreodată. Imaginile îmi revin și acuma, prin aburul anilor ce au trecut, cu aceeași pregnanță. Nu știu ce a făcut tata, nu știu dacă s-a întreținut cu domnul Gheorghiu sau dacă s-a apucat imediat să facă portretele actorilor, după obiceiul său, căci totdeauna avea la îndemână un creion și o bucată de hârtie. Eu nu mai aveam ochi pentru ei, ci doar pentru spectacolul feeric al timpurilor apuse în care fusesem introdus atât de neașteptat și de nesperat. Când am vizionat filmul, peste câteva luni, pe ecran, fiind duși cu clasa la cinema la

---

* Dr. Adrian-Silvan Ionescu, cercetător științific, este directorul Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu” și profesor asociat la UNARTE. Adresă e-mail: istartro@yahoo.com.

¹ Așa mi-a relatat tata, peste ani și ani, acest dialog: eu, prea mic, nu-l reținusem în toate detaliile.

un film istoric educativ, am fost tare mândru descoperind secvențele cu personajele în uniforme pe care eu le văzusem, pe viu, pe platoul de filmare de la Casa Scriitorilor, datorită domnului Mihnea Gheorghiu. Și m-am lăudat tuturor colegilor de școală.

S-au mai scurs câțiva ani...

Prin 1965–1966, tatei îi fusese comandat un portret al domnului Gheorghiu de către o revistă culturală, nu-mi mai amintesc dacă era *Lucaefărul*, *Contemporanul* sau *Gazeta literară* (Fig. 1). I se dăduse numărul de telefon al modelului și tata l-a invitat la noi, în cele două camere insalubre din Strada Sevastopol nr. 20. Aceasta spre disperarea și obiecțiile întemeiate ale mamei care era nemulțumită de aspectul modest, chiar sărăcăcios, al locuinței ce nu prea suporta vizite ale unor personaje înalte. Domnul Gheorghiu a fost adus de un automobil negru, elegant, așa cum numai la miniștri și la corpul diplomatic văzusem. Tata privea de pe fereastră și a coborât cele câteva trepte pentru a-l întâmpina. În acea perioadă mă aflam sub o puternică influență a filmelor din seria *Winnetou* produse de studiourile din R.F.G. după romanele lui Karl May și a rubricilor despre indieni și Vestul american din revista franceză *Vaillant* la care aveam abonament². Fiind elev la Școala de Arte Plastice îmi procurasem de acolo un boț de lut din care modelasem niște miniaturi de indieni, cowboys, sodați, mexicani, o așezare a unui trib din Marile Preerii (Fig. 2) și un fort militar din aceeași zonă (Fig. 3). Ambele erau montate pe două măsuțe plasate în dreapta ușii de intrare. Când a pătruns în casă, domnul Gheorghiu a rămas cu ochii ațintiți asupra acelor lucrări copilărești.

Fig. 1 – Mihnea Gheorghiu, portret de Silvan, semnat, datat dr. jos: Silvan, 17. oct. 83; o altă datare stg. sus: 1 oct. 1965; inscripție dr. sus: 25 ani Lucaefărul, colecția A.S. Ionescu.

² A se vedea Adrian-Silvan Ionescu, *L'enfance sous le signe de PIF ou mes confessions sur la façon dont je suis devenu „Vaillant”*, în *Revue Roumaine d'Histoire de l'Art, Série Beaux-Arts*, tome LIV–LV/2017–2018, p. 136 și 138–140.

Fig. 2 – Macheta unui sat al indienilor din Preeriile Nordice, lut nears, tempera, lemn, pânză, piele, colecția A.S. Ionescu.

Fig. 3 – Macheta unui fort militar din Preeriile Nordice, lut nears, tempera, lemn, pânză, piele, metal, colecția A.S. Ionescu.

- Ce e asta? Cine le-a făcut?
- Fiu-meu, domnul Gheorghiu... e un visător...
- Nu, nu! Aici este adevărată scenografie... (Apoi către mine): Unde ai văzut aceste construcții? Cum ți-a venit ideea?

Fâstâcit, am bâiguit ceva neclar. Mi se părea uluitor ca un oaspete atât de serios, în haine sobre, cu cravată neagră, așa cum văzusem doar pe demnitari în jurnalele de actualități de la cinema, să fie interesat de jucăriile mele. Domnul îmi sesizase stânjeneala și a încercat să mă liniștească. M-a mângâiat pe creștet, spunând:

– Mi-am amintit de părul tău roșu... Noi ne-am mai întâlnit cândva, acum niște ani... țin minte nuanța aceasta... Dar atunci aveai plete ca Little Lord Fontleroy. Tu ești american sadea! Unde ai văzut un fort ca acesta?

– În filme, în reviste...

– Tu trebuie să mergi în America, să le vezi în realitate...

Tata i-a făcut portretul³ și au vorbit de-ale lor, în special despre Oltenia și olteni iluștri.

Dar domnul Gheorghiu trăgea adesea cu ochiul spre mine și zâmbea pentru el, la un gând ascuns... Cine știe ce i-o fi sugerat chipul meu rubicond?!?

La plecare mi-a dat mâna și a zis:

– Urmează pe calea aceasta... faci foarte bine ce faci... și nu uita: să te duci în America...

Și până atunci învață englezește... o să-ți fie util...

– Deja i-am luat o profesoară de engleză ce dă lecții acasă, iar la școală exact această limbă o urmează, la propria alegere – a intervenit tata.

Cred că domnul Mihnea Gheorghiu mi-a proorocit bine! Deja începusem să visez la o călătorie peste ocean. Îmi doream să mă însor cu o indiană și să trăiesc în satul ei, așa cum văzusem la cinematograful...

De la acea vârstă eram un pasionat ascultător al programelor de radio. Adesea, la emisiunea „Teatru la microfon” azeam transmisiuni ale unor piese de William Shakespeare: *Richard al II-lea*, *Regele Lear*, *Doi tineri din Verona*, *A douăsprezecea noapte*, sau *Volpone* de Ben Jonson, sau *Vrăjitoarele din Salem* de Arthur Miller, toate în traducerea distinsului și elegantului nostru oaspete. Sub verbul lui Mihnea Gheorghiu mi-am clădit eu cultura dramatică shakespeariană. Apoi, tot prin intermediul Domniei Sale, l-am descoperit pe Walt Whitman. Înaintea unui medalion poetic radiofonic unde urmau a fi recitate poemele inspiratului autor din Manhattan, Mihnea Gheorghiu a făcut o prezentare a autorului și a biografiei sale. Mi-au plăcut mult aceste versuri fără rimă și i-am cerut tatei să-mi caute scrierile poetului. Dar în acel moment nu existau pe piață, iar la anticariat încă nu mergeam. Am avut norocul să fie editată, în 1973, o plachetă *Cântec despre mine*, în traducerea dânsului, care m-a marcat profund. Eram atunci la vârsta când tinerii scriu poezii. Așa că am avut o perioadă de vreo doi ani în care am scris versuri în maniera marelui Walt.

Abia în anul 2000 am găsit la anticariatul aflat lângă Librăria Eminescu ediția de *Poeme* ale lui Whitman, apărută la ESPLA în 1960, în traducerea lui Mihnea Gheorghiu (Fig. 4). Pe lângă bucuria descoperirii acestui volum atât de dorit am avut surpriza să constat că era înnobilit și de o dedicație a traducătorului către Catinca Ralea, datată 1 iulie 1960: „Pentru Catinca noastră, pe care o iubim și admirăm că e frumoasă și deșteaptă și nebună și poetică.” (Fig. 5)

În toamna lui 1971 s-a deschis Biblioteca Americană. Am devenit un stâlp al ei. Găseam acolo cărți despre indieni și cowboys, despre artă, istorie și literatură americană. Au început să fie rulate filme recente ori să se organizeze, de obicei toamna, „Săptămâna muzicii americane” unde erau invitate personalități ale scenei de concert clasic, de operă sau de jazz din Statele Unite. Acolo îl întâlneam adesea pe Mihnea Gheorghiu. Îl salutam și-mi răspundea totdeauna cu amabilitate. Atunci am remarcat că purta niște ghete foarte speciale, cu elastic, care se încălțau foarte ușor, urmând un model din secolul al XIX-lea, perioadă de care eu, ca student la Istoria și Teoria Artei, începusem să fiu foarte pasionat. Încă o notă particulară: fuma trabuc, așa cum văzusem doar prin filme. Aceasta mi l-a făcut și mai simpatic!

---

³ Nu am putut depista portretul făcut cu acea ocazie, ci un altul, datat 17 oct. 83, dar care, în colțul din stânga sus mai are înscrisă o dată, 1 oct. 1965, care ar coincide cu perioada descrisă în aceste amintiri (vezi Fig. 1).

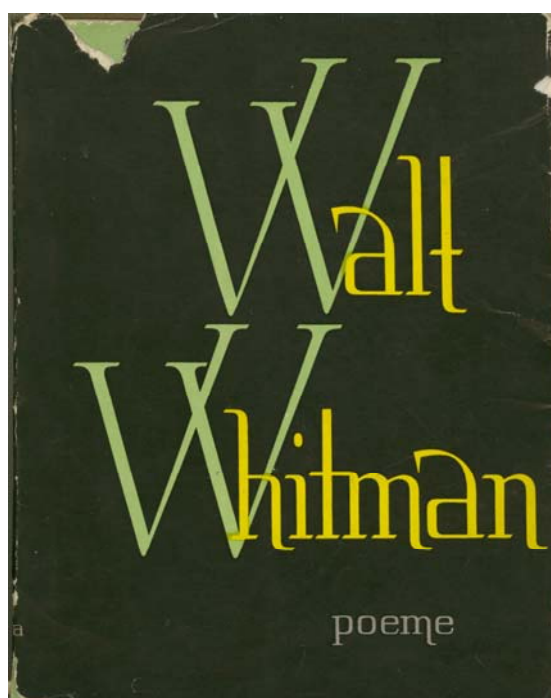

Fig. 4 – Coperta volumului Walt Whitman, *Poeme*, Traducere și prefață de Mihnea Gheorghiu, ESPLA, București, 1960.

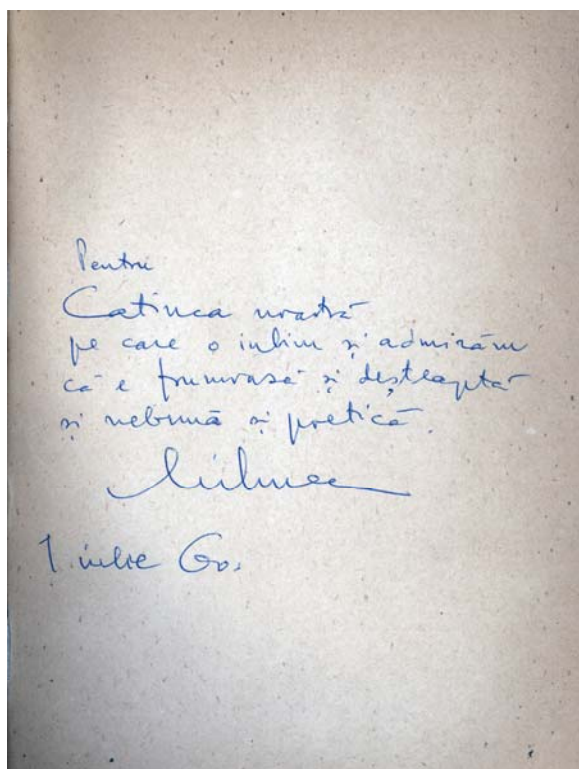

Fig. 5 – Dediția lui Mihnea Gheorghiu către Catinca Ralea pe pagina de gardă a volumului Walt Whitman, *Poeme*, ESPLA, București, 1960.

Fig. 6 – Acad. Mihnea Gheorghiu depunând coroana de flori din partea Academiei Române la mormântul picturului Theodor Aman, 19 august 1991, arhiva documentară A.S. Ionescu.

Fig. 7 – Ceremonia de depunere de coroane de flori la mormântul picturului Theodor Aman, 19 august 1991. De la S la D: dr. Paul Rezeanu, directorul Muzeului de Artă Craiova, Paul Caravia, inspector la Inspectoratul pentru Cultură al Municipiului București, Adrian-Silvan Ionescu, director adjunct al Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București, scriitorul Costache Olăreanu, inspector șef la Inspectoratul pentru Cultură al Municipiului București, rostindu-și alocuțiunea, câteva persoane neidentificate, și, în extrema dreaptă, acad. Mihnea Gheorghiu și Radu Bogdan, arhiva documentară A.S. Ionescu.

Fig. 8 – Ceremonia dezvelirii bustului lui Theodor Aman la locul de veșnică odihnă al pictorului din Cimitirul Șerban Vodă (Bellu), 19 august 1992. De la S la D: col. Gheorghe Ioniță, directorul Studioului de Arte Plastice al Armatei (cu șapcă militară), col. Teodor Zamfirescu, sculptor la aceeași instituție (în civil), arh. Tudor Oteteleşanu, două persoane neidentificate, arh. și artist plastic Silvan Ionescu (tatăl autorului acestor rânduri), pictorul Ion Bitzan, acad. Mihnea Gheorghiu, colecționara Victoria Dimo, strănepoată a pictorului Aman, persoană neidentificată, arhiva documentară A.S. Ionescu.

Mai trecuseră niște ani... În 1991 eram director adjunct la Muzeul Municipal și am organizat manifestările centenarului morții pictorului Theodor Aman. Pe 19 august – data trecerii la cele veșnice a maestrului – am programat un pelerinaj la locul său de veci din Cimitirul Bellu. La solemnitate a participat, din partea Academiei Române, academicianul Mihnea Gheorghiu, aducând o frumoasă coroană de flori (Fig. 6 și 7). Anul următor, la aceeași dată, am inițiat un nou pelerinaj spre a inaugura monumentul ce mă străduisem a-l așeza la căpătâiul părintelui școlii românești de artă modernă. Mormântul, până atunci străjuit de o cruce modestă, fusese acoperit cu o mare lespede din marmură în formă de paletă ce era surmontată de bustul maestrului turnat în bronz după un ghips executat de Carol Storck în 1893. Și la această ceremonie academicianul Mihnea Gheorghiu a reprezentat Academia Română (Fig. 8), alături de acad. Nicolae Cajal. După eveniment m-a felicitat pentru inițiativă și mi-a spus, zâmbind:

– M-am gândit la dumneata... vei vedea... la iarnă îți vom face o surpriză ce o să-ți placă... așteaptă...

Într-adevăr, în acel decembrie mi-a fost acordat Premiul G. Oprescu al Academiei Române pentru cartea *Artă și document* (Ed. Meridiane, București, 1990). Solemnitatea decernării premiilor s-a desfășurat la câteva zile după ce revenisem dintr-o călătorie în Statele Unite! Când mi-a înmănat diploma, i-am spus că abia mă întorsesem din America, amintindu-i de îndemnul ce mi-l făcuse cu ani în urmă de a vizita Lumea Nouă. A râs, foarte amuzat:

– Vezi? Am avut mână bună...

După 19 ani, în 2011, tot Domnia Sa m-a instalat în poziția de director al Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu”. A avut, cu adevărat, mână bună!

Fig. 9 – Mihnea Gheorghiu, portret de Silvan, creion, semnat, datat dr. jos 16 sept. 1976, colecția A. S. Ionescu.